א)[1]ואחרי אחיתופל בניהו בן יהוידע ואביתר ושר צבא למלך יואב אחיתופל זה יועץ וכן הוא אומר [2]ועצת אחיתופל אשר יעץ וגו' ובניהו בן יהוידע זו סנהדרין אביתר אלו אורים ותומים וכן הוא אומר [3]ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ולמה נקרא שמן כרתי ופלתי כרתי שכורתין דבריהן ופלתי שמופלאין מעשיהן ואחר כך שר הצבא למלך יואב א"ר יצחק בריה דרב אדא ואמרי לה א"ר יצחק בר אבודימי מאי קרא [4]עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר: [א]ואין מוסיפין על העיר: מנהני מילי אמר רב שימי בר חייא אמר קרא [5]ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן (א) וכן תעשו לדורות הבאין מתיב רבא ב)כל הכלים שעשה משה [ב]משיחתן מקדשן מיכן ואילך עבודתן מחנכתן ואמאי נימא וכן תעשו לדורות הבאין שאני התם דאמר קרא [6]וימשחם ויקדש אותם אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה ואימא אותם במשיחה ולדורות אי במשיחה אי בעבודה אמר רב פפא אמר קרא [7]אשר ישרתו בם בקודש [ג]הכתוב תלאן בשירות אלא אותם למה לי אי לאו אותם הוה אמינא לדורות במשיחה ובעבודה דהא כתיב וכן תעשו כתב רחמנא אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה: [ד]ואין עושין סנהדראות כו': מנא לן כדאשכחן במשה דאוקי סנהדראות ג)ומשה במקום שבעים וחד קאי

תנו רבנן [ה]מניין שמעמידין שופטים לישראל תלמוד לומר [8]שופטים תתן שוטרים לישראל מניין תלמוד לומר שוטרים תתן שופטים לכל שבט ושבט מניין תלמוד לומר שופטים לשבטיך שוטרים לכל שבט ושבט מניין ת"ל שוטרים לשבטיך שופטים לכל עיר ועיר מניין ת"ל שופטים [א] לשעריך שוטרים לכל עיר ועיר מניין ת"ל שוטרים לשעריך רבי יהודה אומר אחד ממונה על כולן שנאמר תתן לך ד)רשב"ג אומר לשבטיך ושפטו מצוה בשבט לדון את שבטו: ואין עושין עיר הנדחת: מנה"מ ה)אמר ר' חייא בר יוסף אמר רבי אושעיא דאמר קרא [9]והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך: אין עושין עיר הנדחת בספר: מ"ט ו)[10]מקרבך אמר רחמנא ולא מן הספר: ולא שלש (ערי הנדחת): דכתיב אחת אבל עושין אחת או שתים דכתיב [11]עריך תנו רבנן אחת [ו]אחת ולא שלש אתה אומר אחת ולא שלש או אינו אלא אחת ולא שתים כשהוא אומר עריך הרי שתים אמור הא מה אני מקיים אחת אחת ולא שלש זימנין אמר רב [ז]בב"ד אחד הוא דאין עושין הא בשנים ושלשה בתי דינין עושין וזימנין אמר רב אפילו בשנים ושלשה בתי דינין לעולם אין עושין מ"ט דרב משום קרחה אמר ר"ל לא שנו אלא במקום אחד [ח]אבל בשנים ושלשה מקומות עושין רבי יוחנן אמר אין עושין משום קרחה תניא כוותיה דר"י [ט]אין עושין שלש עיירות מנודחות בארץ ישראל אבל עושין אותם שתים כגון אחת ביהודה ואחת בגליל אבל שתים ביהודה ושתים בגליל אין עושין וסמוכה לספר אפילו אחת אין עושין מאי טעמא ז)שמא ישמעו נכרים ויחריבו את ארץ ישראל ותיפוק לי ח)דמקרבך אמר רחמנא ולא מן הספר רבי שמעון היא דדריש טעמא ט)דקרא: סנהדרי גדולה היתה: מ"ט דרבנן דאמרי ומשה על גביהן אמר קרא [12]והתיצבו שם

עמך

בניהו בן יהוידע זו סנהדרין. שהיה מופלא שבב"ד: **ואביתר אלו אורים ותומים וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי.** הוא למעלה מהם וקודם היה להם ומדסמך בקרא קמא אביתר בתר בניהו שמע מינה אביתר היינו כרתי ופלתי: וספרים דכתיב בהו **ואביתר על הכרתי** שיבוש הוא שאין מקרא זה בכל הנביאים: **שכורתין.** חותכין דברים באמונתן: **מאי קרא.** דכנור תלוי על מטתו של דוד ומקיצו לדוד משנתו דכתיב אעירה השחר אני מעורר השחר ולא כשאר מלכים שהשחר קודם ומעוררן: **כן תעשו לדורות.** מה משכן על פי משה והוא במקום סנהדרי גדולה אף לדורות על פי סנהדרי גדולה: **מיכן ואילך.** כלים שעשו אחרי כן עבודתן מחנכתן משעה שמתחנכים בעבודה מתקדשין: **אותם.** מיעוטא הוא (ב): **אשר ישרתו.** להכא משמע לדורות הכלים נתנו בשירות מדכתיב (במדבר ד) כל כלי השרת אשר ישרתו: ה"ג **אי לאו אותם הוה אמינא לדורות במשיחה ובעבודה דהא כתיב וכן תעשו:** **דאוקי סנהדראות.** בעצת יתרו ומשה היה שופט ודיין על פי הדבור ושקול כסנהדרי גדולה שבירושלים: **שוטרים.** גולייריס חובטין במקלות ע"פ השופטים לכל מי שאינו שומע: **אחד ממונה על כולן.** זו סנהדרי גדולה: **מצוה בשבט לדון את שבטו.** ולא ילכו בני שבט זה לב"ד של שבט אחר: **לשעריך.** לב"ד שבכל עיר ועיר: **בב"ד אחד.** כל זמן שסנהדרי זו קיימא אבל מתו אלו ונתמנו אחרים עושין: **במקום אחד.** כגון בגליל או ביהודה: **ר"ש.** דריש טעמא דקרא בהמקבל (ב"מ קטו.):

עמך

ואחרי אחיתופל כו'. ה"ג ר"ת והכי כתיבי קראי אחרי אחיתופל יהוידע בן בניהו ואביתר וגו' יהוידע בן בניהו זה סנהדרין וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי למה נקרא שמן כו' אביתר אלו אורים ותומים ואח"כ שר צבא וכו' ומייתי ראיה דכי היכי דבניהו בן יהוידע היה ראש סנהדרין כמו כן היה יהוידע אביו כרתי ופלתי הם סנהדרין וק"ק דבדברי הימים (א יח) דבתחלת מלכותו של דוד חשיב בניהו בן יהוידע עם הגבורים של דוד המתחזקים עמו להמליכו והאי קרא דאחיתופל בסוף ימיו של דוד בתחלת מלכים בימי שלמה וקחשיב יהוידע ואיך יתכן שהיה אביו של בניהו וגם בסוף שמואל (ב כג) מונה בניהו עם הגבורים ושמא שני בניהו בן יהוידע הוו אחד אביו של יהוידע ואחד בנו: **את** תבנית המשכן וגו'. ומשה במקום ע"א הוי קאי תימה ל"ל וכן תעשו הא גבי סנהדרין ושבטים אמרינן דבעי ע"א כדאשכחן במשה דמוקי סנהדראות והוא במקום ע"א קאי אע"ג דלא כתיב התם וכן תעשו ועוד קשה דבפ' קמא דשבועות (דף יד.) תנן דאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ושבעים ואחד ופי' שם בקונטרס דיליף ממשה דהוי מלך ונביא ובמקום שבעים ואחד ואם כן גבי סנהדרין דיליף ממשה דבעי שבעים ואחד מהאי טעמא נמי ניבעי מלך ונביא בהעמדת סנהדראות וי"ל דהכא מרבינן טפי משום דכתיב וכן תעשו משמע דאתא לרבויי כל הנך וא"ת וכלים נמי ניבעי שבעים ואחד וכ"ת הכתוב תלאו בשירות דאין צריך אלא שירות הא משמע בסמוך דאי לאו אותם הוי אמינא דבעי משיחה ועבודה ואם כן השתא דכתיב אותם למעוטי משיחה ע"א מיהא לא נמעט וי"ל דאתא אותם לגלויי דוכן תעשו לא קאי אכלים ולא בעי לדורות דומיא דמשה: **שופטים** לכל שבט ושבט. אם יש בעיר אחת מב' שבטים עושין ב' סנהדראות: **אחד** ממונה על כולן. פי' ב"ד הגדול שבירושלים ולא משמע הכי בספרי דבריש פרשת שופטים לכל ישראל קתני רבי יהודה אומר אחד ממונה על כולם קודם שהזכיר לכל שבט ושבט ולכל עיר ועיר וי"מ דאחד ממונה על כולן הוא הנשיא דקתני בתוספתא שהנשיא יושב באמצע ונראה לפרש דאחד ממונה על כולן הוא מופלא שבב"ד י)אב ב"ד ובכל שופטים ושופטים היה שם מופלא כדאמר גבי זקן ממרא הוא ומופלא שבבית דינו ונראה דלא היה מחשבון סנהדרין מדקאמר בפ"ק דהוריות (דף ד:) אההיא דתנן הורו בית דין וידע אחד מהם שטעו כו' או שלא היה מופלא שבבית דין שם פטור ומפרש בגמרא לפי שהיה להם שילמדו ואי הוה מחשבון מאי איריא מופלא אפילו אחד מן האחרים נמי כדאמר התם לעיל מיניה כ) הכי קאמר רחמנא אי אית לכולי סנהדרי הוי הוראה ואי לאו לא הוי הוראה ולפי זה אתיא ההיא דהוריות כרבי יהודה והא ל)דתנן בפרק הנחנקין (לקמן דף פו:) כי יפלא במופלא שבבית דין הכתוב מדבר הא לא הוי כשאר מופלא שבכל דוכתא דהתם לא אתי למעוטי אלא תלמיד כדפי' התם הקונטרס שבכל סנהדרי יש דין המראה חוץ מתלמיד לפי שאינו ראוי להוראה כדתנן התם (שם) תלמיד שהורה לעשות פטור נמצא חומרו קולו: **אחת** או ב'. פי' אחת בב"ד אחד או ב' בשני בתי דינין ולמאי דשרי בב' או בג' ב"ד אפילו טובא מ)(בפעם אחת) איירי במקום אחד או בב' מקומות: **אחת** ולא שלשה. נ)אין להקשות דליפסוק מאחת ולאו ידענא מעריך ב' ולא שלשה דתפסת מועט תפסת:

והס

עין משפט נר מצוה

קלד א מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה א [ופ"ו מהל' בית הבחירה הל' יא]:

קלה ב ג מיי' פ"א מהל' כלי המקדש הל' יב:

קלו ד מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה א סמג עשין לז:

קלז ה מיי' שם פ"א הלכה א:

קלח ו ז ח ט מיי' פ"ד מהלכות ע"ז הלכה ד:

◆

רבינו חננאל

המטר היורד מן השמים עד שתמשך לו אמת המים מבחוץ אמר להם יפשטו ידיהם בגדוד מיד יועצין באחיתופל ונמלכין בסנהדרין ונשאלין באורים ותומים כדכתיב ואחרי אחיתופל יהוידע הכהן בן בניהו ואביתר ושר צבא למלך יואב. אחיתופל זה יועץ שנא' ועצת אחיתופל אשר יעץ בימים ההם כאשר ישאל איש בדבר וגו' יהוידע בן בניהו זה סנהדרין שנאמר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי כרתי ופלתי אלו אורים ותומים למה נקרא שמם כרתי שכורתין דבריהם. פלתי שמופלאין מעשיהן ואחר כך ושר צבא למלך יואב: **אין** מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא בב"ד של ע"א שנאמר ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן כן תעשו לדורות העזרות בע"א כבית דינו של משה אבל כלי הקודש עבודתן מקדשתן ואין צריכין הכלים לדורות משיחה: **ירושלמי** ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן כן תעשו לדורות. משה זה מלך ונביא. אהרן אלו אורים ותומים. אספה לי שבעים איש מזקני ישראל זו סנהדרין שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך ומפורש בשבועות פ"ב בגמרא אחד נכנס לעזרה כו': **אין** עושין סנהדראות לשבטים אלא בב"ד של ע"א מגלן דכתיב ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אותם ראשים על העם ומשה במקום ע"א הוה קאי: **ת"ר** מניין שמעמידין שופטים על ישראל שנאמר שופטים תתן ומניין שמעמידין כך בכל עיר ועיר ת"ל בכל שעריך. ר' יהודה אומר אחד ממונה על כולן שנאמר תתן לך רשב"ג אומר לשבטיך ושפטו מצוה לשבט לדון את שבטו: **ואין** עושין עיר הנדחת אלא בע"א. מנא לן שנאמר והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא וגו'. איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל העיר לשעריך: **אין** עושין עיר הנדחת בספר מקרבך ולא מן הספר: **ולא** שלש דכתיב באחת. אבל שתים א) שלש עיירות מנודחות ואוקימנא לר' שמעון דדריש טעמא דקרא כדבעינן למימר לקמן. ואסיקנא לר' יוחנן דתניא כוותיה. אין עושין סמוך לספר אפילו אחת בארץ ישראל אבל עושין שתים כגון אחת בגליל ואחת ביהודה אבל שתים בגליל ושתים ביהודה אין עושין שמא ישמעו נכרים ויבואו ויחריבו את ארץ ישראל: **סנהדרין** גדולה היתה של שבעים ואחד שנאמר והתיצבו שם עמך ונשאו אתם

מסורת הש"ס

א) גירס' הערוך ערך אחר א' ואחרי אחיתופל יהוידע בן בניהו ואביתר ושר צבא למלך יואב אחיתופל זה יועץ וכן הוא אומר ועצת אחיתופל וגו' יהוידע בן בניהו זה סנהדרין וכן כאביו הוא אמר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי שהיה בניהו ממונה עליהן ובני עומד במקומו ולמה נקראו סנהדרין כרתי ופלתי וכו', ב) שבועות טו. יומא יב:, ג) [לעיל יג:], ד) [תוספ' ספ"ג], ה) [עי' במעבל"ד ולקמן קיג. ע"ש], ו) [לקמן קיז:], ז) [תוספ' פי"ד ע"ש], ח) [לקמן קיז.], ט) [קדושין פה: וש"נ], י) [וע' תוס' סוכה נא: ד"ה והיו כה], כ) [דף ג:], ל) [נ"ל דתנן], מ) רש"ל מ"ז וע' רש"ל, נ) [נ"ל אינה להקשות עי' רש"ל והתוי"ט במשנה ד"ה ולא שלשה וסו' העמיק דברי תוס' אית להקשות דליפסוק כו'].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו לדורות: (ב) רש"י ד"ה אותם מיעוטא וכו'. נ"ב עיין בפ"ב דשבועות דף ט"ו:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' לשעריך וכן להלן לשעריך נמחק נ"ב נ"ל בכל שעריך:

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

◆

תורה אור השלם

1. וְאַחֲרֵי אֲחִיתֹפֶל יְהוֹיָדָע בֶּן בְּנָיָהוּ וְאֶבְיָתָר וְשַׂר צָבָא לַמֶּלֶךְ יוֹאָב: דברי הימים א כז לד
2. וַעֲצַת אֲחִיתֹפֶל אֲשֶׁר יָעַץ בַּיָּמִים הָהֵם כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל אִישׁ בִּדְבַר הָאֱלֹהִים כֵּן כָּל עֲצַת אֲחִיתֹפֶל גַּם לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלֹם: שמואל ב טז כג
3. וְיוֹאָב אֶל כָּל הַצָּבָא יִשְׂרָאֵל וּבְנָיָה בֶּן יְהוֹיָדָע עַל הַכְּרֵתִי וְעַל הַפְּלֵתִי: שמואל ב כ כג
4. עוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנֵּבֶל וְכִנּוֹר אָעִירָה שָּׁחַר: תהלים נז ט
5. כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תַּבְנִית כָּל כֵּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ: שמות כה ט
6. וַיְהִי בְּיוֹם כַּלּוֹת מֹשֶׁה לְהָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ וְאֶת כָּל כֵּלָיו וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל כֵּלָיו וַיִּמְשָׁחֵם וַיְקַדֵּשׁ אֹתָם: במדבר ז א
7. וְלָקְחוּ אֶת כָּל כְּלֵי הַשָּׁרֵת אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָם בַּקֹּדֶשׁ וְנָתְנוּ אֶל בֶּגֶד תְּכֵלֶת וְכִסּוּ אוֹתָם בְּמִכְסֵה עוֹר תָּחַשׁ וְנָתְנוּ עַל הַמּוֹט: במדבר ד יב
8. שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לִשְׁבָטֶיךָ וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם מִשְׁפַּט צֶדֶק: דברים טז יח
9. וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהִוא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הָרָע הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ אֶת הָאִישׁ אוֹ אֶת הָאִשָּׁה וּסְקַלְתָּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ: דברים יז ה
10. יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל מִקִּרְבֶּךָ וַיַּדִּיחוּ אֶת יֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם: דברים יג יד
11. כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לָשֶׁבֶת שָׁם לֵאמֹר: דברים יג יג
12. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: במדבר יא טז

א) נראה שנתחלפו השורות וצריך תיקון ועי' בגמ' וברמב"ם הלכות עכו"ם פ"ד ה"ד ובהשגות הראב"ד